

❧ סימן קנא ❧

בכור שנדחתה הברית שלו אם להקדים את הברית או הפדיון

שאלה

נולד לנו בן בכור ולא מלוא אותו בזמן כיון שהוא היה צהוב, וביום השלישים ואחד הרופא אישר לעשות לו ברית. את מה צריך להקדים, את הברית או את הפדיון?

תשובה

כתב הראנ"ח בתשובה (סי' עט) שלכאורה היה מקום לומר שמצות פדיון הבן קודמת למצות מילה, כיון שמצות הפדיון מתקיימת בזמנה והמילה היא שלא בזמנה, ומצוה בזמנה קודמת למצוה שלא בזמנה, כמו שכתב הרי"ף לענין מי ששכח להתפלל שחרית ומתפלל מנחה שתיים, שצריך להתפלל מנחה קודם כיון שזה עיקר זמנה, ורק אחר כך יתפלל את תפילת התשלומין*.

אך למעשה כתב הראנ"ח (שם) שיש להקדים את מצות המילה, כיון שע"י המילה הילד נכנס לדת ישראל וכורת ברית עם הקב"ה, והמילה היא קבלת מלכותו יתברך עליו, ואלמלא קבלת הברית והכנסו בבריתו של אברהם אבינו לא היה שייך במצות פדיון הבן כלל, לכן המילה קודמת. וכמו שאמרו במדרש (ילקוט יתרו רמז רפז): משל למלך שנכנס למדינה, אמרו לו עבדיו גזור עלינו גזירות, אמר להם: כשתקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירות, שאם מלכותי אינכם מקבלים גזירותי היאך אתם מקיימים? וכן כתב הש"ך (סי' שה ס"ק יב) בשם הראנ"ח שיש להקדים את המילה לפדיון הבן, וכן כתב החתם סופר בתשובה (י"ד סי' ש), וכ"כ החיד"א (ברכ"י יוסף סי' רסב סק"ג) ועוד אחרונים.

מקור ברוך

א. בגמ' (ברכות כו:) מבואר שהמתפלל ערבית שתיים במוצ"ש מבדיל בראשונה ולא בשניה, ומזה הוכיחו הפוסקים שקודם יתפלל את התפילה העיקרית של אותו הזמן ורק לאחר מכן את תפילת התשלומין, וכן מבואר בטור וב"י (או"ח סי' קח) ובשו"ע (שם ס"א). וטעם הדבר כתב הרי"ף (ברכות יח.) שהתפילה שהיא חובת השעה קודמת. ומוכח שמצוה בזמנה קודמת למצוה שלא בזמנה. וראה עוד בשו"ת הראנ"ח (שם) שהביא ראיה נוספת לזה ממי שלא התפלל מוסף עד שהגיע זמן מנחה ועומד להתפלל מוסף ומנחה, שצריך להקדים תפילת מנחה למוסף (שו"ע או"ח סי' רפו ס"ד), וי"א שהטעם הוא כיון שזה עיקר זמנה. ע"ש.

ב. ומקור הדברים במכילתא (מס' דבחדש ב), וכן כתב הרמב"ן (שמות כ ב) בשם המכילתא.

והחיד"א (שם) הביא ראיה לזה ממה שכתב בשו"ת בנימין זאב (סי' רלד) בשם רבינו גרשום מאור הגולה, שאם יש ברית בראש השנה צריך להקדים את הברית לפני תקיעת שופר, שאם אין מילה אין תקיעת שופר בעולם, שנאמר (ירמיה לג כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת"י³. והוסיף החיד"א דאע"פ ששם מדובר כשהמילה מתקיימת בזמנה, לפי טעם זה נראה שגם כשהמילה אינה בזמנה יש להקדים אותה לפני הפדיון⁷.

ובשו"ת יהודה יעלה (יו"ד סימן רסז) כתב טעמים נוספים להקדים את הברית לפדיון, שהברית מקודשת מן הפדיון, שמילה דוחה שבת ופדיון אינו דוחה שבת, וכל המקודש מחבירו קודם לחבירו. ועוד, שהמילה נחשבת תדיר יותר מפדיון הבן, כיון שפדיון הבן נהוג רק בבכור פטר רחם ומילה נהוגת בכל בן זכר. ועוד, שפדיון הבן אינו נהוג בכהנים ולוים והוא עשה שאינו שווה בכל, ובמצות מילה כל ישראל חייבים⁸.

ובשו"ת תורה לשמה (סי' רמו) כתב להקדים את המילה לפדיון מטעם אחר, כיון שבמצות מילה התחייב לפני שהתחייב בפדיון, ואין מעבירין על המצוות⁹.

מקור ברוך

ג. וכן פסק השו"ע (או"ח סי' תקפד ס"ד) שיש להקדים את המילה לתקיעת שופר, אך בבית יוסף (שם) הביא טעמים אחרים לזה מדברי רבותינו הראשונים ז"ל, ובדרכי משה (סק"ד) ציין לתשובת בנימין זאב.

ד. ובאמת בשו"ת בנימין זאב (שם) לא חילק בין מילה בזמנה ובין שלא בזמנה, ובכל הפוסקים לא מצאנו מי שחילק בין מילה בזמנה למילה שלא בזמנה לענין הקדמת המילה לתקיעת שופר, וצ"ל כדברי החיד"א שטעם זה שייך גם כשהמילה אינה בזמנה.

ה. וטעם נוסף יש בזה לפי מ"ש בשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' לג) שמילה שלא בזמנה קודמת למילה בזמנה, כיון שבמילה שלא בזמנה כל רגע שמעכב אותה מבטל מצות עשה, כיון שחויבה חל כבר קודם רק היה אנוס ולא יכל לקיימה, וברגע שיכול לקיימה חייב למול מיד, אבל במילה בזמנה כל היום זמנה הוא ואם יעכב אותה באותו יום אינו מבטל מצות עשה, ע"ש באורך. ולפי"ז כיון שהמילה היא שלא בזמנה חובה להקדימה לפדיון הבן. וראה בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סי' קכב) שגם הוא כתב כסברת הדבר אברהם, ולכאוף היה לו לומר טעם זה להקדים את המילה לפדיון מעיקר הדין. ומ"מ לדעת כמה אחרונים אין בזה ביטול עשה בכל רגע, וראה עוד בשו"ת יהודה יעלה (שם) ובשו"ת דבר אברהם (ח"ב סי' א-ד) ובשו"ת זכר יצחק (ח"א סי' א), ואכמ"ל.

ו. והביא ראיה לזה מפסחים (קג) דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחילה, ופירש רש"י: כיון דגמר סעודתו בהוא איחייב ברישא, ואין מעבירים על המצוות. ע"כ. ומוכח שמצוה שחויבה קודם צריך לקיימה קודם דאין מעבירין על המצוות. ויש להעיר על דבריו דשאני התם שבזמן שחל החיוב יכול לקיימו, והרי המצוה לפניו ואין מעבירין על המצוות. אבל כאן לא היה יכול למול קודם כיון שהיה חולה ולא היתה המצוה לפניו לקיימה, ומה שייך לומר בזה אין מעבירין על המצוות.

ועוד, שהמילה תדירה יותר מהפדיון. וכן כתב היעב"ץ (מגדל עוז ברכות הורי פלג ב סט"ז) שהמילה קודמת כיון שזמנה קודם, ועוד שהיא תדירה.^ז

לכן למעשה אם אפשר למול את הילד צריך למול אותו לפני הפדיון, וכך יזכה לפדות את בנו כשהוא מהול, ויש בזה הידור גם במצות פדיון הבן שיפדה ילד מהול ולא ערל.^ח ואם הגיע זמן הפדיון ועדיין אי אפשר למול אותו, כגון שהוא עדיין צהוב או חולה, או שהבריא ביום חמישי או שישי שצריך לדחות את המילה ליום ראשון, לא יעכבו בגלל זה את הפדיון, אלא יקיימו בו מצות פדיון הבן בעתה ובזמנה, וכשיהיה אפשר למול אותו יקיימו בו מצות מילה.^ט

מקור ברוך

ז. וראה עוד במגדל עוז (שם) שתמה על הראנ"ח איך יתכן שהמילה מעכבת את שאר המצוות, והרי פשוט שאם אינו יכול למול חייב בשאר המצוות. אמנם באמת הדבר ברור שגם לדעת הראנ"ח אין המילה מעכבת את שאר המצוות, ומה שכתב הוא רק טעם להקדים את המילה לפדיון, וכמו שכתב החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' לא).

ח. וכ"כ החת"ס (יו"ד סי' ש) שהמקדים את המילה ופודה את בנו כשהוא מהול מקיים בזה (שמות טו ב) "זה אלי ואנוהו", התנאה לפניו במצוות (שבת קלג:). וראה עוד שם.

ט. כמ"ש בשו"ת הב"ח החדשות (סי' ג), וכ"כ בשו"ת צמח צדק (סי' קכח) בתשובה מבן המחבר, וכן הסכימו בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' ש) ובשו"ת יהודה יעלה (ח"א סי' רסו) ובשו"ת טוב טעם ודעת (תליתאה ח"ב סי' קלד) ובשו"ת שיעב"ץ (סי' נד), וכ"כ היעב"ץ במגדל עוז (ברכות הורי פלג ב סט"ז), וכ"כ הפת"ש (סי' שה ס"ק כג) בשם לוית חן ובית לחם יהודה, וכן פסק החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' לא) וכתב שפשוט הוא דמה שכתב הראנ"ח הוא רק טעם להקדים את המילה לפדיון כשאפשר לקיים את שניהם באותו יום, אך לא לבטל מצות פדיון בזמן שנתחייב בה ואינו יכול למול, ואין שום מקום להסתפק בזה. ובספר אוצר פדיון הבן (פט"ז הערה יד) הביא שיש חולקים בזה, אך מדברי כל הפוסקים הנ"ל מבואר דפשיטא שאסור לעכב את הפדיון מפני המילה, וכן כתבו עוד אחרונים, וכן פסק בשו"ת יביע אומר (ח"ה יו"ד סי' כג אות ו).